

Висновки та перспективи подальших досліджень. Насичений темпоральними кодами поетичний текст Є. Сверстюка засвідчує особливу його увагу до феномену часу. Чіткість, концептуальність елементів темпорологічного світобачення, спосіб їх уключення в інші естетико-аксіологічні мисленнєві системи вказують на те, що художня категоризація часу має в Є. Сверстюка філософсько-світоглядний характер. Найчастіше вживані темпоральні образи-мотиви у збірці «Писані синім крилом» – мотиви циклічного часу, проминання, буднів як профанного та свята як сакрального часу, вічності, миті. У своїх поетичних творах автор утілює ідею про те, що людське життя, окреслене мірою вічності та миті, незалежно від перетікання фізичного часу, набуває іншої розмірності та по-справжньому гідного людини сенсу.

Джерела та література

1. Блаженный А. Творения : в 4-х т. – Т. 1 : Об истинной религии / А. Блаженный ; сост. С. И. Еремеева ; авт. предисл. А. К. Дживелегов. – Санкт-Петербург : Алетейя ; Киев : УЦИММ–Пресс, 2000. – 742 с.
2. Всемирная энциклопедия : Философия / глав. науч. ред. и сост. А. А. Грицанов. – М. : АСТ ; Мн. : Харвест, Современный литератор, 2001. – 1312 с.
3. Еліаде М. Священне і мирське. Міфи, сновидіння і містерії. Мефістофель і андрогін. Окультизм, ворожбитство та культурні уподобання / М. Еліаде ; пер. Г. Кьорян, В. Сахна. – К. : Основи, 2001. – 592 с.
4. Сверстюк Є. Писані синім крилом / Євген Сверстюк ; упоряд. Олена Голуб. – К. : ТОВ «Видавництво “КЛІО”», 2015. – 256 с.

Лавринович Лилия. «...Наполнить минуты светом»: темпоральные мотивы в лирике Е. Сверстюка. В статье речь идет о темпоральных аспектах художественного мировоззрения Е. Сверстюка как об одном из основных признаков его творческого мышления. Материалом исследования является посмертный сборник стихов «Писанные синим крылом» (2015 г.). Основные темпоральные мотивы Е. Сверстюка – мотивы детства и христианского праздника как сакрального времени, будней (в частности периода ссылки и заключения) как профанного времени, мотивы преходящести, временных циклов, вечности, момента. Мотивы времени в поэзии Е. Сверстюка – важный элемент авторской аксиологии.

Ключевые слова: Е. Сверстюк, темпоральные мотивы, образ времени, сакральное и профанное время, вечность, момент.

Lavrynovych Lylya. «...To Fill the Minutes with Light»: Temporal Motifs in Ye. Sverstiuk's Lyric Poetry. The article deals with the temporal aspects of Ye. Sverstiuk's artistic world outlook as one of the fundamental features of his creative thinking. The research is based on the author's posthumous collection of poetry «Written with a Blue Wing» (2015). The main temporal motifs in Ye. Sverstiuk's poetry are the motifs of childhood and Christian holiday as a sacral time, weekdays (especially, the periods of exile and imprisonment) as a ferial time, the motifs of fugacity, temporal cycle, eternity and instant. Temporal motifs in Ye. Sverstiuk's poetry are an important component of author's axiology.

Key words: Ye. Sverstiuk, temporal motifs, the image of time, sacral and ferial time, eternity, instant.

Стаття надійшла до редколегії
10. 01. 2016 р.

УДК 821.161.2(477.82)«1960/1980»:329

Ірина Назарук

Євген Сверстюк і Кость Шишко: долі митців у контексті руху опору 60–80-х років

У статті розкривається суть явища руху опору, що зародився й активно розвивався в 1960–1980-х роках на території України, коли всі сфери життя зазнавали великого впливу комуністичної ідеології. Найбільше цей процес позначився на літераторах. Основну увагу зосереджено на постатях таких волинських шістдесятників, як Євген Сверстюк та Кость Шишко, котрі потрапили під дві хвилі тогочасних репресій проти інтелігенції. Простежено, як вплинула суспільно-політична атмосфера на життєвий шлях митців, а також спільні мотиви у творчому доробку, ідеї та принципи, які вони відстоювали.

Ключові слова: ідеологія, самвидав, рух опору, шістдесятник, дисидент, образ, мотив.

Постановка наукової проблеми та її значення. Євген Сверстюк та Кость Шишко належать до тієї когорти митців-шістдесятників, які вели активну творчу діяльність у складних суспільно-політичних умовах. Це був період другої половини 1960-х – першої половини 1980-х років, який характеризувався переломним моментом в історії країни, коли старі нав'язані бачення переживали кризу, а натомість відбувалися пошуки чогось нового. У суспільстві змінювалися цінності, акценти розвитку, що не могло не позначитися на сфері культури, зокрема на літературі. Головне зрушення було марковане відновленням зацікавлення до багатства власної культури. «З'явилась потреба знайти своє місце не поруч із культурою “старшого брата”, а в контексті всіх світових культур, передусім західної» [4, с. 16].

Аналіз досліджень цієї проблеми. До проблеми розвитку української літератури та її представників у контексті руху опору у своїх дослідженнях зверталися С. Лис, Н. Гуменюк, Б. Бердиховська, В. Овсієнко, І. Дзюба, М. Жулинський, Є. Сверстюк, М. Коцюбинська, Л. Тарнашинська та інші; розлога тогочасна картина постає з праці Г. Касьянова. Однак у сучасному літературознавстві немає матеріалів, що б дали змогу детальніше ознайомитися з постатями Євгена Сверстюка та Костя Шишка і їхньою творчістю крізь призму руху опору.

Мета й завдання статті – дослідити роль соціально-політичних, культурних, духовних чинників на формування особистостей літераторів, віднайти спільні фактори, що мали вплив на життєвий та творчий шлях митців, котрі відчували на собі вплив першої й другої хвиль репресивної політики держави.

Виклад основного матеріалу та обґрунтування отриманих результатів дослідження. Друга половина 1960-х – перша половина 1980-х років були часом потужного впливу на суспільно-політичну сферу життя пропаганди та комуністичної ідеології. Основною ланкою, що слугувала б утіленням таких ідей, не випадково обрано культурне середовище. Найбільше це на собі відчували літератори, однак для багатьох із них такі принципи й ідеї були абсолютно чужими та неприйнятними. Тому в більшості представників інтелігенції ілюзії щодо так званої «відлиги» швидко розвіялися. Це було літо 1965 р., коли владні структури вдалися до методів терору та репресій, адже їхні спроби «правильного» й «мирного» перевиховання (до таких належали догани, позбавлення місця роботи, виключення із творчих спілок тощо) зазнавали краху. Тому в Україні в 60–80-х роках зароджується рух опору, хоча і політичні, і соціальні умови, у яких він розвивався, були вкрай несприятливими. Цей рух не керувався певними політичними програмами, а спонукав, передусім, до морального оновлення, до змін у духовному світі людини. Однак навіть усупереч тому, що провладна верхівка запровадила жорсткі (можна сказати й жорстокі) методи боротьби з цим явищем, придушити його так і не вдалося. Навпаки, він мав неабиякий вплив на свідомість раніше «зомбованих» людей і, за словами Г. Касьянова, став «своєрідним генетичним кодом подій, які привели до незалежності України» [4, с. 5]. Своєрідною предтечею до виникнення руху опору стало шістдесятництво.

Загалом дисидентський рух мав надзвичайно широку географію, адже в ньому брали активну участь представники з різних куточків країни. Зробимо спробу з'ясувати, як цей процес уплинув на життя двох вихідців із Західної України – літературного критика, письменника, філософа Євгена Сверстюка та поета, художника Костя Шишка, людей непересічного таланту, надзвичайно ерудованих, з особливими поглядами на дійсність та нелегкими долями. Обидва народилися на Волині. Євген Сверстюк – 13 грудня 1927 року в селі Сільці Горохівського повіту, що на той час перебував у складі Польщі. Згодом стало відомо, що його батько чомусь наполегливо просив записати сина в церковній книзі саме 1928 роком. І як слушно зазначає в статті «Людина, яка говорить правду вголос» Кирило Булкін, «...це, здавалося б, дивацтво врятувало для України майбутнього мислителя та літератора» [2, с. 78]. Бо вже 1944 року розпочали мобілізацію на війну проти УПА тих хлопців, котрі народилися в 1927 році. Кость Шишко з'явився на світ 24 травня 1940 р. в селі Обеніжах Турійського району Волинської області. Згодом його сім'я стала проживати в Луцьку. Про це поет згадує в автобіографії: «В 1944 році з батьками переїхав до Луцька, де мешкаю досі, *хоча живу, де ніч застане...*» [із рукопису]. Адже, заявивши про свій талант ще за часів «відлиги», через деякий час увійшов до числа неблагонадійних. За свою поезію націоналістичного змісту та спілкування з Дмитром Іващенко і Валентином Морозом, яких ще на самому початку «першого покосу» інтелігенції засудили до двох і чотирьох років таборів відповідно, був виключений із комсомолу, а невдовзі – із партії та звільнений із роботи. Таким чином, влада лишала людину фактично без засобів для існування, оскільки не було вже змоги працювати за фахом, де повною мірою можна проявити свої знання. Та це й не дивно, бо, написавши в січні – березні 1965 року поезію, де звучать слова

«Можливо, ми когось і збудим, і з ваших душ сірої глини виліпим образ її...України? Так! України!» [16, с. 230–231], Кость Шишко не міг працювати в тих установах, де його світоглядні принципи суперечили нормам ідеології, яка пропагувалася в ті роки. І з протоколу партійних зборів первинної партійної організації Волинського обкому ЛКСМУ від 20 вересня 1965 року, у якому міститься постанова про його виключення з партії, бачимо, що поет не відрікається від ідей та принципів, якими просякнута його поезія і які у відкритій формі порушують національне питання, спрямоване на досягнення самостійності України та її вихід із Радянського Союзу [16, с. 238–245]. Поза межами культурного життя все ж непросто було жити, залишаючись вірним самому собі. В автобіографії митець зазначає: «Мені й національно свідомим ровесникам серед заціпленої тотальної одностайності нелегко доводилось зберігати хоча б окремини автентичності й бодай натяк на гідність...» [з рукопису]. Бачимо, що такі примітивні спроби режиму, як вплив на матеріальну сторону життя, усе ж таки не мав достатньої могутності, аби приборкати силу духовну й зламати міцний внутрішній стрижень.

Читаючи «На моїм віку» Євгена Сверстюка, простежуємо, що гостро поставала проблема житла на той період і для нього: «Я рано пізнав євангельський мотив: «мають нори лисиці, і гнізда птахи небесні»... За винятком студентських років (у гуртожитку), я вічно шукав житла і жахався, що це взагалі підмінює життєві шукання... Зрештою, було в цім корисне зависання над землею. 14 січня 1972 року отримав одиночку з виходом у хмарку над Софійським собором і відчув стабільність» [8, с. 3].

Саме 1972–1973 роки позначені в історії потужною активізацією політичних репресій. Причини цього можна вбачати як у тому факті, що наближалася 50-та річниця утворення СРСР і потрібно було забезпечити єдність у суспільстві, так і в усвідомленні системою великої сили й масштабності інакомислення, що несло за собою неабияку загрозу. І власне серед найпершої групи арештованих на початку «генерального погрому» – Євген Сверстюк, котрому Київський обласний суд присудив сім років таборів суворого режиму та п'ять років заслання. З «Останнього слова на суді» постають роздуми про те, що молодь, яка на початку 60-х років із неймовірним запалом дотримувалася тогочасних гасел і підтримувала активність у літературно-громадському житті, через деякий час буде відповідати за все це на судах [11, с. 33]. Однак, незважаючи на всі утиски з боку держави, люди творчого спрямування, які прагнули змін й орієнтувалися на загальнолюдські цінності, на вираження індивідуальності, не полишали своєї справи. Хтось писав у «шухляду», розуміючи неможливість донести своє слово до читача офіційно, що яскраво бачимо на прикладі творчості Костя Шишка, хтось же, так як Євген Сверстюк, перебуваючи в неволі та не маючи змоги й далі працювати у сфері публіцистики, пише поезію. І хоча, здавалося б, ізоляція від буденної метушні мала б сприяти глибшому зануренню у внутрішній світ, поверненню до самого себе, створювати певні передумови для творчості, однак виникає багато чинників, які не сприяють активізації душевної сили митця в таких умовах. А тому, як влучно зауважив Євген Сверстюк у статті «Творчість і зона», «творчість вимагає присутності Неба і Сонця. І Радости. Коли ті сили струменіють у підтексті творчості, тоді вона тяжіє до вічності» [14, с. 116]. Таку тему про затиск жорсткими клешнями тогочасних владних структур проявив докорінно іншого, нового мислення інтелігенції, що проявлялося в тій чи іншій формі, про складні умови, що приглушували самовираження, порушує й Кость Шишко в циклі віршів «Доба» 1972 року, де викриває примітивізм, монотонність, стандартність, які панували в усіх сферах, із болем констатуючи, що «у час такий взнаки дається безпорадність», «у час такий щемлять нестерпно давні рани»:

Мізерність власну усвідомлює співець,
художник немічні жбурляє злісно пензлі...
Немов із запітнілих шиб наївні вензлі,
Стирає звичка щиру звичку із сердець [16, с. 55].

Безперечно, атмосфера того періоду й події підривали моральний дух митців. Це яскраво відображалось на їхній творчості, яку пронизували мотиви самотності та зайвості у світі, відчуття того, що ти нікому не потрібний. Ось, наприклад, роздуми Євгена Сверстюка після арешту 14 січня 1972 року: «Здавалося, що відмирає тіло. Через непотрібність. Потім я відчув, як мене списують. На запчастини. Спершу записують в інвентар з докладним описом усіх ознак і дефектів. Потім записують термін. Демонтаж людини в зоні смерті. Але від самого початку плянується моральний

демонтаж» [11, с. 28]. Про своє місце в житті роздумує й Кость Шишко, порівнюючи себе із самотнім гостем:

досі
Костик
в світі
гостить
надокучає звичайним
зневажає мовчання
розуміння просить
в нікчемнім триванні
мабуть
його
досить [15, с. 75].

У поезіях, у Слові, яке буде вічно жити й ніколи не згасне, митці знаходили розраду та вихід своїм душевним стражданням, позбавлялися від внутрішньої порожнечі, відчували потужну силу, що не дозволяла прогнутись і зламатись:

Та в прагненні збагнули
Його первісний сенс –
Не слугувать! Не гнутись!
І зносити усе!

Найперше було Слово.
Наш світ мине, як день.
Мине і світу слава.
Та Слово – не мине.

(Євген Сверстюк) [12, с. 46].

...і
знову
подорожній
і
знову
мушу
вірш
як подорожник
накладать
на душу

(Кость Шишко) [15, с. 16].

Саме тому в їхніх творах немає ні краплі фальші або нещирості – вони завжди залишаються вірними своїм ідеям, відображаючи ті переживання й думки, що тривожили не одну людину, таким чином формуючи уявлення про долі цілого покоління українців. У поезіях обидва митці, хоча й іменують себе та своїх однодумців приреченими на таку складну долю, одночасно з великою надією вдивляються в майбутнє українського народу, який зазнає оновлення й стане на правильний шлях, відчувають значимість того обов'язку, який виконують роками:

Ми покоління приречених
світити самоспаленням
крізь безоку ніч
і зігрівати
вічні зерна
добрих начал...

(Євген Сверстюк) [12, с. 76].

Та будьмо гордими!
Щоб навіть у нікчемному падінні
яскраве світло в грудях зберегти.
Світімось маяками! Хай прийдешні покоління,
переступивши легко через нашу поступовість,
промовлять радісно з своєї висоти:
«З'явилися на білий світ усі ми, як онова».

(Кость Шишко) [16, с. 207].

Ще однією спільною рисою, що простежується в текстах Євгена Сверстюка та Костя Шишка, є реагування на ті події, у яких піднімаються найболючіші проблеми життя українського народу. Такі спроби мали за головне донести до людей правду, збудити в них національну свідомість, дух нескорення. Тому ще в 60-х роках в одному з найвідоміших творів українського самвидаву «З приводу процесу над Погружальським» Євген Сверстюк висвітлює трагічні події 24 травня 1964 року, коли в Центральній науковій бібліотеці виникла пожежа, яка знищила безцінні для культури рукописи та стародруки, і висуває версію, що підпал був не стільки наслідком безумства Погружальського, скільки спланованою акцією, спрямованою на знищення культурної спадщини цілих поколінь. Відгук на ці події є і в поезіях Костя Шишка, що яскраво характеризують епоху:

під
прикритий чином
шовіністичний глум
схилилась журно
Україна
Мов
Гулевичівна
над
недогарками
літописів
і дум [15, с. 188].

Для митців гостро постає і проблема самозабуття, самозречення співвітчизників, яке перетворило їх на апатичних рабів та прислужників імперської політики. Ось, наприклад, як Кость Шишко оцінює тогочасні реалії:

літа ідуть
мінються сатрапи
раби звикають до ярма
і зрозуміть ніхто
не втрапить:
на рабській ницості
тримається
тюрма [15, с. 181].

Євген Сверстюк, перебуваючи в неволі, пише, що «тут такі руки сирітські і долі», «тут такі очі ясні, без оман», «тут вже зріднилися – можна б і далі» [12, с. 67], і, хоч би як дивно це не звучало, немає нестримного бажання повернутись, адже за тією межею – своєрідне рабство на волі, там нічим не краще, ніж у стінах в'язниць: «Я вже не можу, не хочу на волю, / В черги сумирних рабів...» [12, с. 67].

Кость Шишко з жалем і тривогою у віршах «Тарас дививсь...», «Чеше Ликера косу...» констатує: «Тарас / дививсь / з гори на нас / з пекучим горем...», «вечірній промінь / на щоках його / відтворював / важкий гранітний / сором / нашої / історії» [15, с. 202], «сивий Тараса сум / світає / сльотавим днем» [15, с. 18]. Зображуючи розчарування Шевченка, відлитого у бронзі, автор дивується, чому живі люди не розуміють, що відбувається навкруги, а тому не можуть відрізнити правди від лукавства.

Споріднює митців і той факт, що в нарисах, есе, віршах Євгена Сверстюка («На моїм віку», «Мій батько», «За рікою», «Волинь», «Як далеко мене занесло...») та в поезіях Костя Шишка («Озер глибінь...», «Стир», «Над полем...») постають і мальовничі образи Волинського краю, де вони вперше побачили світ. Це спогади, що вічно живуть у їхніх душах і зігрівають серця, адже земля батьків озивається найкращими у світі звуками, барвами та ароматами. Спільним для поетів є також образ матері, у якому прочитуються любов і повага до найріднішої, подяка за невтомну працю, турботу, ласку та щиру молитву, а також відчуваються нотки каяття й прохання вибачити за все заподіяне, за душевний біль та самотність:

Навколішки в тихій молитві,
Як страдниця і як свята,
благає мене захистити
і небо мені пригорта.
А потім свої скорботи
топить у вічній роботі
(Євген Сверстюк) [12, с. 23].

мамо!
перед Вами каюсь
за заподіяне вибачаюсь
щоб згладити трошки
передчасні зморшки
біля люблячих уст
і ласкавих очей
за безсоння
ночей
(Кость Шишко) [15, с. 127].

Висновки та перспективи подальших досліджень. Підсумовуючи, переконуємось у схожості життя та творчих доль кожного з митців. Безперечно, і Євген Сверстюк, і Кость Шишко подолали власний нелегкий шлях по-своєму. Різного удару завдала репресивна машина: К. Шишка виключили

з партії, позбавивши можливості для нормального існування, а Є. Сверстюка запроторили в неволю, лишивши права друкуватися та працювати за фахом. Але можна з упевненістю твердити, що обидва були заручниками і долі, і режиму. Кость Шишко так і залишався до кінця зі своїми проблемами та думками на самоті, і відійшов у вічність, не дізнавшись навіть, яким є родинне щастя, адже ні дітей, ні дружини не мав. Євген Сверстюк же, маючи сім'ю та дітей, змушений був чимало років відбутися в таборах, а згодом утратив сина й маленьку онучку. Лише за часів незалежності до нього повернулося визнання, і навіть було присуджено премію, рішення прийняти яку далось непросто. Він був доктором філософії, однак захистився в Мюнхені, займався улюбленою справою в редакції газети «Наша віра», але за працю не отримував ні зарплати, ні гонорарів. Кость Шишко все життя творив, по суті, для самого себе, інколи оформлюючи твори в самвидавні збірочки, які роздавав друзям, інколи за символічну плату. І лише, коли йому було за п'ятдесят, вийшла друком бурлескна поема «Епупея» та невелика збірка віршів «Сльоза олії золота», у 2001-му, за рік до смерті, «Пісню дощу», а у 2010 – збірку поезій оригінального жанру «Писанки». Натомість за життя Євгена Сверстюка вийшло чимало його книг. Він став президентом Українського ПЕН-клубу, був одним з учасників ініціативної групи «Першого грудня», удостоєний звання почесного професора Острозької академії, Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки, Львівського національного університету імені Івана Франка, а також нагороджений орденом Свободи та Державною премією України за книгу «Блудні сини України», премією «Світло справедливості», посмертно відзначений Королівським Хрестом ордена заслуг Республіки Польща. Євген Сверстюк відомий широкому загалу, він постійно спілкувався з молоддю, читав лекції. Кость Шишко відійшов у вічність із тавром невизнаного митця, належно не поцінованого. Його творчість, відома вузькому колу людей, належить до білих плям в історії української літератури й заслуговує на глибоке вивчення науковцями.

У текстах Євгена Сверстюка та Костя Шиска (чи це нариси, статті, есе, чи поезія) постають картини тогочасного періоду, із тими негативними чинниками, що впливали на всі сфери життя. І боліло це авторам однаковою мірою, що підтверджується спільними темами, мотивами, образами. Власним життям і творчістю вони подали приклад морального опору тій атмосфері, у якій духовність і традиції нещадно знищувались, адже митці сповідували ідею правди, національного й духовного відродження у свідомості народу.

Тому матеріал цього дослідження дає змогу розширити уявлення про становлення та розвиток української, зокрема й волинської, літератури в 1960–1980-х роках.

Джерела та література

1. Бердиховська Б. Шістдесятники – бунт покоління / Богуміла Бердиховська // Українська мова та література. – 2006. – Ч. 14–15 (462–463). – С. 3–11.
2. Булкін К. Людина, яка говорить правду вголос / Кирило Булкін // Сучасність. – 2008. – № 12. – С. 75–81.
3. Вівташ Ю. Опір як стиль / Ю. Вівташ // Літературна Україна. – 1998. – 17 груд. – С. 4.
4. Касьянов Г. Незгодні: українська інтелігенція в русі опору 1960–80-х років / Г. Касьянов. – К. : Либідь, 1995. – 224 с.
5. Кіпіані В. Погромний січень 72-го / Вахтанг Кіпіані // Україна молода. – 2002. – 12 січ. – С. 4.
6. Кралуєк П. Великий волинянин / П. Кралуєк // День. – 2014. – № 227. – 3 груд. – С. 2.
7. Марусенко П. Космічний світ Євгена Сверстюка / Петро Марусенко // Дзеркало тижня. – 2014. – № 46 (192). – 6 груд. – С. 12.
8. На моїм віку / Євген Сверстюк // Слово просвіти. – 2014. – 4–10 груд. – С. 3.
9. Пелех У. Євген Сверстюк – шукач джерел духовного оціління народу / Уляна Пелех // Пелех У. Від розстріляного до замученого відродження: 1920–1960–1980 роки в українській літературі: огляд життя і творчості вибраних авторів. – Торонто ; Вінніпег : Вид. Фондація Гуменюків, 1988. – 266 с.
10. Сверстюк Є. Мій батько / Євген Сверстюк. – Луцьк : Терен, 2010. – 32 с.
11. Сверстюк Є. На святі надій : вибране / Євген Сверстюк ; [упоряд. В. Андрієвська, Р. Лиша]. – К. : Наша віра, 1999. – 784 с.
12. Сверстюк Є. О. Писані синім крилом / Є. О. Сверстюк ; [упоряд. Олена Голуб]. – К. : ТОВ «Видавництво “КЛІО”», 2015. – 256 с.
13. Сверстюк Є. Правда полинова / Євген Сверстюк // Сучасність. – 2008. – № 12. – С. 84–89.
14. Сверстюк Є. Творчість і зона / Євген Сверстюк // Правда полинова / Євген Сверстюк. – К. : Вид. дім «Кієво-Могилянська академія», 2009. – 304 с. : [16 ілюстр.].

15. Шишко К. Писанки : [поезія] / К. Шишко ; [ред.-упоряд. В. Жежерун, С. Корсай, С. Цюриць]. – Луцьк : ВАТ «Волинська обласна друкарня», 2010. – 212 с.
16. Шишко К. Пісня дощу: вибране з неопублікованого : [поезії] / К. Шишко ; [упоряд. А. Якубюк]. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2001. – 256 с.

Назарук Ирина. Евгений Сверстюк и Кость Шишко: судьбы писателей в контексте движения сопротивления 60–80-х годов. В статье раскрывается суть такого явления, как движение сопротивления, которое зародилось и активно развивалось на территории Украины в 1960–1980-х годах, когда все сферы жизни испытали на себе огромное влияние коммунистической идеологии. Больше всего этот процесс отразился на литераторах. Основное внимание этой статьи сосредоточено на фигурах таких волинских шестидесятников, как Евгений Сверстюк и Кость Шишко, попавших под две волны тогдашних репрессий против интеллигенции. Также прослеживается, как повлияла социально-политическая атмосфера на их жизненный путь. Проанализированы общие темы, мотивы и образы в творчестве на материале публицистики и поэзии Евгения Сверстюка и Костя Шишка, обращено внимание на главные идеи и принципы, которые они отстаивали.

Ключевые слова: идеология, самиздат, движение сопротивления, шестидесятник, диссидент, образ, мотив.

Nazaruk Iryna. Yevgen Sverstyuk and Kostya Shyshko: the Stakes of Artists in the Context of Motion of Resistance 60–80th. The article disclose the content of the phenomenon of the resistance movement, which was established and actively developed in Ukraine in 1960–1980-ies, when all domains of life have tempted the immense influence of communist ideology. Above all this process was reflected at the bookmen. The main point in the article is focused on such figures as Evgen Sverstyuk and Kostya Shyshko, who fell under two waves of repression against intellectuals. As well is observed the influence by the socio-political atmosphere the way of their life. The common subject, reasons and images in the works are reviewed on the material of publicism and poetry of Evgen Sverstyuk and Kostya Shyshko, as well as drew attention to the main ideas and principles which they defended.

Key words: ideology, self-publishing, the resistance movement, sixties, dissident, image, motif.

Стаття надійшла до редколегії
24. 12. 2015 р.

УДК 821.161.2(477.82)-3.09:070

Ігор Ольшевський

Постать і творчість Євгена Сверстюка на сторінках газети «Луцьк молодий» (1999–2005 рр.)

У статті зроблено спробу відтворити хроніку публікацій та проаналізувати зміст статей, есеїв, публіцистичних виступів Є. О. Сверстюка, надрукованих у газеті Волинського державного університету імені Лесі Українки «Луцьк молодий» упродовж існування часопису (1999–2005 рр.), а також заміток та нарисів, присвячених письменникові-філософу.

Ключові слова: Євген Сверстюк, Україна, шістдесятники, дисидентство, «Луцьк молодий».

Постановка наукової проблеми та її значення. У роки хрущовської «відлиги» ім'я Є. Сверстюка (як і інших шістдесятників) зринало на сторінках «Літературної газети» (згодом «Літературної України»), журналів «Жовтень» (нинішній «Дзвін», «Дніпро», «Вітчизна», «Українська мова і література в школі» та інших видань не надто часто, але завжди простежувалися безкомпромісність, відвертість критика, його на диво незалежна від кон'юнктури позиція, що спричинилося, зрештою, до того, що публікації (зокрема й за кордоном) і сама постать пана Євгена викликали великий інтерес не лише з боку читачів, а й із боку каральних органів: 1972 року письменник був репресований. Та навіть у час, коли на творах та імені Євгена Сверстюка лежало тавро заборони, його есе «Собор у риштованні», «Остання сльоза», «Іван Котляревський сміється», «На мамине свято» проривалися до слухача через «радіоголоси», що заглушувалися, через «сам-» і «тамвидав».

Опинившись на волі, Євген Олександрович не піддався загальній ейфорії ні в часи горбачовської «гласності», ані тоді, коли розпався Союз і на його теренах постали незалежні держави й